

หม่อมแอนนา เล่าเรื่องเจ้าจอมในพระปิ่นเกล้าฯ ส่วนใหญ่เป็นหญิงลาว ซี้ สวย-ละมุนกว่าไทย

(ซ้าย) แอนนา เลียวโนเวนส์ (ขวา) พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว

ผู้เขียน กองบรรณาธิการศิลปวัฒนธรรม

หม่อมแอนนา เล่าเรื่องเจ้าจอมในพระปิ่นเกล้าฯ ส่วนใหญ่เป็นหญิงลาว

หนังสืออันโอ้อวดของ แอนนา เลียวโนเวนส์ หรือ “หม่อมแอนนา” ถูกวิจารณ์ว่ามีบางส่วนที่เขียนเกินจริงไป การอ่านบันทึกของบุคคลในอดีตที่มีลักษณะผสมข้อมูลเชิงประจักษ์เข้ากับความคิดเห็นส่วนตัวย่อมต้องระมัดระวัง แต่องค์ประกอบบางอย่างของหลักฐานที่เป็นบันทึกลักษณะนี้ อย่างน้อยยังสะท้อนบริบทและบรรยากาศโดยรวม เป็นข้อมูลประกอบการอ้างอิงกับหลักฐานชิ้นอื่นได้ โดยเฉพาะเรื่องหลังฉากราชสำนักของ “พระปิ่นเกล้า”

พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว

ในข้อเขียนก่อนหน้านี้ เคยเล่าว่า แหม่มแอนนา เป็นผู้หญิงลูกผสมที่เกิดในอินเดีย เกิดมาในสถานะเด็กยากจน เธอเดินทางมาถึงกรุงเทพฯ เมื่อ ค.ศ. 1862 พร้อมลูกชายวัย 6 ขวบ (บางแห่งว่า 7 ขวบ) กำลังจะเริ่มบทบาทหน้าที่เป็นครูพี่เลี้ยงในราชสำนักสยาม สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 สืบเนื่องจากพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแห่งสยามทรงหาครูพี่เลี้ยงเพื่อสอนพระโอรสพระธิดาให้ได้เตรียมตัวรับมือกับตะวันตก

ต่อมา แหม่มแอนนา เขียนบันทึกความทรงจำขึ้นมา 2 เล่ม คือ “The English Governess at the Siamese Court” และ “The Romance of the Harem” ถือเป็นผลงานที่ทำให้เธอเป็นที่รู้จักกว้างไกลกว่าเดิม

ในสมัยนั้น ชาวต่างชาติรับรู้ว่ามีแผ่นดินสยามสมัยนั้นมีกษัตริย์ 2 พระองค์ ต่างชาติขนานพระนามว่า The First King และ The Second King แห่งสยาม

อย่างไรก็ตาม สุภัตรา ภูมิประภาส ผู้แปลหนังสือ “The English Governess at the Siamese Court” (“อ่านสยามตามแอนนา การบ้านและการเมืองในราชสำนักคิงมังกู”) บรรยายว่า ข้อมูลเกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวมีไม่มากนัก

สุภัตรา โพสต์ข้อความในเฟซบุ๊กส่วนตัวว่า หากเปิดหนังสือ “The English Governess at the Siamese Court” ของแหม่มแอนนา ก็มีกล่าวถึงราชสำนักในมุมพระปิ่นเกล้า ข้อมูลส่วนหนึ่งเล่าถึงเจ้าจอมของพระองค์ว่า ส่วนใหญ่เป็นชาวลาว ชาวพะโค ชาวพม่า โดยเฉพาะเจ้าจอมชาวลาว นั้นสวยงามละมุนละไมกว่าหญิงชาวสยามมาก

“เมื่อสืบค้นรูปของบรรดาเจ้าจอมของสมเด็จพระปิ่นเกล้าฯ ก็พบเพียงรูปของเจ้าจอมมารดาเอม (คนซ้าย) แต่เพียงผู้เดียว แม้แต่เจ้าจอมมารดาглиบ ผู้มีโอรสธิดาให้กับสมเด็จพระปิ่นเกล้าฯ ถึง 10 องค์ (บางแหล่งข้อมูลระบุว่า 11 องค์) ก็ไม่มีภาพถ่ายปรากฏ

เจ้าจอมมารดาเอมเป็นบุตรธิดาของคหบดีชาวจีน เป็นเจ้าจอมคนแรก มีโอรสธิดารวม 5 องค์ ส่วนเจ้าจอมกลีบนั้นเป็นเจ้าจอมคนโปรด แต่ภายหลังที่สมเด็จพระปิ่นเกล้าฯ สวรรคต เจ้าจอมกลีบต้องคดีถูกกล่าวหาว่าทำเสน่ห์ยาแฝดพระองค์”

พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว

ส่วนเรื่องเจ้าจอมมารดาภิบาล พระราชพงศาวดาร กรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 เรื่อง

พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวสวรรคต ระบุเกี่ยวกับเรื่องเจ้าจอมมารดาภิบาลว่า ครั้งหนึ่งมีผู้มากระซิบกราบทูลว่า เจ้าจอมกสิปซึ่งเป็นนายเครื่อง (จากความสามารถด้านการทำอาหาร) ดูแลด้านห้องครัว เป็นผู้ทำเสน่ห์ยาแฝด จึงได้โปรดฯ ให้พระยาพิไชยบุรินทรฯ พระยามณเฑียรบาล ตระลาการในพระบวรราชวังชำระสอบสวน ครั้งนั้นคณะฯ เห็นว่า พระอัยยาศย์ไม่สู้กริ้วนัก ก็ชำระแต่พอเป็นราชการ ไม่ได้ความจริงใด จึงโปรดให้ปลดออกจากตำแหน่งนายเครื่อง

ภายหลังทรงพระประชวรไม่สบาย เสวยพระกระยาหารไม่ได้ เหล่าขุนนางกลุ่มหนึ่งเข้าชื่อร่วมรับประกันเจ้าจอมกสิปเข้ามารับทำเครื่องใหม่ จะได้เสวยพระกระยาหาร จึงโปรดให้เจ้าจอมกสิปเข้ามาทำเครื่องดั่งเก่า แต่ครั้งหนึ่ง เจ้าจอมกสิปทำเครื่องแกงก้วยเตี่ยวให้เจ้าพนักงานตั้งถวาย พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเสวยไม่ก็คำแล้วเห็นขนอยู่ในชามพระเครื่องแกงก้วยเตี่ยว จึงทรงสงสัยว่าเกี่ยวกับการทำเสน่ห์ยาแฝด

ภายหลัง เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จมาเยี่ยมอาการประชวร พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงกราบทูลเรื่องสงสัยว่าเจ้าจอมมารดาภิบาลจะทำเสน่ห์ยาแฝด ขอพระราชทานให้คณะตระลาการวังหลวงไต่สวน คณะตระลาการวังหลวงไต่สวนแล้วลงความเห็น เจ้าจอมมารดาภิบาลทำเสน่ห์ยาแฝด

เหล่าลูกขุนจึงปรึกษาโทษว่า ให้ริบราชบาทว์ลงพระราชอาญาเข็มน แล้วให้นำไปประหารชีวิต ครั้นลูกขุนปรึกษาโทษ แล้วก็ทรงพระประชวรหนักถึงสวรรคต

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระราชดำริสงสัยพระทัยเรื่องที่เจ้าจอมมารดาภิบาลทำเสน่ห์จะเป็นเรื่องไม่จริง และไม่ได้เกี่ยวกับอาการประชวรของ พระปิ่นเกล้า จึงทรงพระราชหัตถเลขาให้งดโทษประหาร เนรเทศเจ้าจอมมารดาภิบาลไปอยู่สุโขทัย

อ้างอิง :

สุภัตรา ภูมิประภาส. “เจ้าจอมในสมเด็จพระปิ่นเกล้าฯ The Second King of Siam”. Facebook / Subhatra Bhumiprabhas. Online. 23 กุมภาพันธ์ 2019.
<https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=10217633225603626&id=1268428217>

พระราชพงศาวดาร กรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 พ.ศ. 2394-2411. เจ้าพระยาทิพากรวงศ์ (อำ บุนนาค). ที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ คุณหญิงธรรมสารเนติ (อบ บุนนาค) ; วันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2477 ณ วัดประยูรวงศาวาส; โรงพิมพ์พระจันทร์ ท่าพระจันทร์ พระนคร

เผยแพร่ในระบบออนไลน์ครั้งแรกเมื่อ 15 มีนาคม 2562

เผยแพร่ วันอังคารที่ 15 ตุลาคม พ.ศ.2567

https://www.silpa-mag.com/history/article_29355